

[Museumnieuws]

KEES MOELIKER

Klaas Post onderscheiden

K. Post (rechts) krijgt onderscheiding. (foto: R. Brauwer)

Op 29 maart 2003 is aan Klaas Post uit Urk de Van der Lijn-onderscheiding uitgereikt. Hij kreeg deze belangrijke onderscheiding voor zijn verdiensten op het gebied van de zoogdierpaleontologie. Klaas Post, sinds oktober 2000 collectiebeheerder fossiele zoogdieren van het Natuurmuseum Rotterdam, is buitengewoon deskundig op het terrein van fossiele zoogdieren, in het bijzonder van de soorten die in zee leefden.

De uitreiking vond plaats in Museum Schokland door de burgemeester van de gemeente Noord-oostpolder, Mr. W.L.F.C. ridder van Rappard. Museum Schokland is een museum voor historie, geologie en archeologie, waar onder andere de (zwerfsteen) collectie Van der Lijn is ondergebracht. P. van der Lijn was de grondlegger van de amateur-geologie in Nederland en stond aan de wieg van de Nederlandse Geologische Vereniging. De onderscheiding werd dit jaar voor de tiende maal uitgereikt. De kandidaat moet een bijdrage aan de geologie / paleontologie geleverd hebben op wetenschappelijk niveau, maar mag niet professioneel werkzaam zijn in betreffende vakgebieden.

Klaas Post (Urk, 1953) volgde de HBS in Emmeloord en was daarna een aantal jaren actief als Noordzeevisser. Na zijn dienstplicht volgde hij de Pedagogische Academie, vertrok daarna naar Laos en studeerde nog een tijd aan de Universiteit van Hull in Engeland. Ruim 12 jaar geleden keerde hij met zijn vrouw en kinderen terug naar Urk, stichtte er een visverwerkend bedrijf gericht op de buitenlandse markt, en wierp zich weer op een oude liefhebberij, het verzamelen van fossielen, met name de resten van zoogdieren die door vissersbo-

ten van de Noordzeebodem geschrapt worden. Werkzaam in de 'vis' op Urk zit Klaas dicht bij de bron en hij legde daardoor in relatief korte tijd een enorme, goed gedocumenteerde collectie aan. Gaandeweg besloot Klaas zich te specialiseren in fossiele zeezoogdieren. Schijnbaar moeiteloos weet hij skeletdelen van dolfinen, walvissen, zeehonden en walrusen op naam te brengen. Uiteindelijk mondde die kennis uit in een reeks publicaties in Grondboor & Hamer, Cranium, Lutra, Deinsea en Journal of Vertebrate Paleontology. Speciaal ter gelegenheid van de uitreiking van de Van der Lijn-onderscheiding, publiceerde Klaas een in eigen beheer uitgegeven (negen pagina's tellend en fraai geïllustreerd) boekje over de reconstructie van *Alachtherium cretisi*, de Pliocene walrus van de Noordzee.

In de overvolle kerk op het voormalige eiland Schokland sprak dr John de Vos van het Leidse Naturalis een heuse lofrede uit. De Vos stond onder andere stil bij de enorme bereidwilligheid van Klaas om met beroeps-paleontologen in binnen- en buitenland samen te werken, en zijn kennis en kunde die - mede daardoor - de amateur-status inmiddels al ruim is overschreden. In zijn dankwoord gaf Klaas drie redenen waarom hij de onderscheiding in ontvangst heeft willen nemen: (1) hij kon het gewoon niet weigeren, (2) 'Het Keienboek' geschreven door Van der Lijn wekte bij hem de interesse in geologie en fossielen, en (3) hij wilde zijn naasten graag laten zien in welke 'wereld' hij steeds verkeerde: in de wereld van amateur- en beroeps-paleontologen die uren lang van stof kunnen wisselen over een paar fossiele botten. [Dick Mol]

Ook Kompanje gelauwerd

Nog geen maand na Klaas Post viel nog een collectiebeheerder in de prijzen; niet op het gebied van de natuurlijke historie, maar desondanks zeker het vermelden waard. Op 24 april nam Erwin Kompanje (collectiebeheerder recente zoogdieren) de C. van der Meer-prijs 2002 in ontvangst. De prijs, een oorkonde en een geldbedrag, wordt tweejaarlijks uitgereikt door de Raad van Bestuur van het VU

medisch centrum in Amsterdam aan iemand die zich verdienen heeft gemaakt voor integratie van de medische ethiek in de praktijk. Kompanje kreeg de prijs als aanmoediging voor zijn onderzoek naar medisch-ethische kwesties rond orgaandonaties. Basis voor de toekenning van de prijs was zijn proefschrift ('Geven en Nemen; de praktijk van postmortale orgaandonaties', Van Wees, Utrecht, 1999), geschreven vanuit twintig jaar ervaring met orgaandonatie op de neuro-intensive care van het Erasmus MC. Het zal u duidelijk zijn dat Erwin Kompanje zich niet uitsluitend bezig houdt met onze zoogdiercollectie: momenteel is hij freelance docent medische ethiek aan diverse medische opleidingen in de regio en werkt hij als medisch ethicus bij de afdeling Neurochirurgie van het Erasmus MC. Welke museummedewerker wordt als eerstvolgende onderscheiden?

Nieuw hoofd Algemene Zaken

Remco Holtzer. (foto: Jaap van Leeuwen)

Remco Holtzer is per 1 maart het nieuwe hoofd Algemene Zaken van het museum. Hij is de opvolger van Henny Moonen die 15 jaar geleden aan de wieg van het 'nieuwe' Natuurmuseum Rotterdam stond en eind 2002 afscheid nam. Remco Holtzer (1973) volgde de Reinwardt Academie (behoud en beheer) en studeerde bedrijfskunde aan de Universiteit Nijenrode. Voordat hij de staf van het NMR kwam versterken, werkte hij als collectiebeheerder bij Het Nederlands Muntmuseum in Utrecht.

Bruijns boshoen uit de jas

E. Kompanje balg: het Bruijns boshoen. (foto: Kees Moeliker)

Het eerste complete exemplaar van Bruijns boshoen (*Aepyodius bruijnii*) dat in oktober vorig jaar werd verworven (zie Straatgras 14[4]: 49-50), is geprepareerd. Erwin Kompanje heeft er een balg (met gespreide vleugels) van gemaakt. Ondanks het gehavende veronkleed van de vogel is het een functioneel huidpreparaat geworden, waarbij de schedel, het linker loopbeen, de botjes van de linkertenen, de spaakbenen, ellepijpen, handwortelbeentjes, en middenhandsbeen-

De balg van Bruijns boshoen, NMR 9989-0 (606). (foto: Kees Moeliker)

tjes nog in de balg aanwezig zijn (en blijven). De rest van het post-craniale skelet zal worden schoongemaakt en de bout (alle inwendige vlezig delen) wordt in 70% alcohol bewaard. Onderzoek naar de anatomie en osteologie van de vogel is gaande. Een snelle blik in het inwendige van het hoen bracht een mooi ontwikkeld ovarium aan het licht: ons boshoen is dus een hen.

Spitten in de megapodenliteratuur zorgde voor een nieuwtje: de collectie van het Smithsonian Institution (National Museum of Natural History, Washington) bleek al sinds 1895 een mooie balg van een Bruijns boshoen te bevat-

ten, maar dit exemplaar is - nadat er in 1919 over gepubliceerd is - steeds over het hoofd gezien en niet meer opgenomen in recente overzichten. Het totale aantal Bruijns boshoenders dat in museumcollecties in Europa en de Verenigde Staten bekend is, komt nu (samen met de twee recente vondsten die in het NMR bewaard worden) op 26. Ondertussen meldde de vogelconservator van het Museo Civico di Storia Naturale te Milaan dat het exemplaar dat daar in de catalogus staat tijdens een RAF bombardement in augustus 1943 samen met 20000 andere vogels verloren is gegaan. De eindstand blijft dus 25.

Museumnacht: (te) veel publiek

Tijdens de tweede Rotterdamse Museumnacht op zaterdag 1 maart is het museum platgelopen door bezoekers. Tussen acht uur 's avonds en twee uur 's nachts trok een gestage stroom van in totaal 3700 (meest jonge) mensen schuifelend langs de vitrines. Verreweg de meeste belangstelling ging uit naar de Peniszaal die door de overmatige belangstelling van de media bijna een cult-status kreeg. Opgevoonden nachtelijke bezoekers hingen aan de lippen van de rondleider die wist te vertellen dat bij sommige diersoorten niet alleen het mannetje een botje in de penis heeft, maar ook het wijfje is uitgerust met een botje in het geslachtsorgaan. Xaviera Hollander die voorlas uit eigen werk trok de hele nacht een volle Hoboken Salon. De lange rij van ongeduld trappele wachtenden voor de microscoop met geurend-vers menselijk zaad deed de vloer zodanig kraken dat besloten werd slechts 40 belangstellenden in het zaaltje toe te laten. Kortom: seks en erotiek tijdens de Museumnacht trok (te) volle zalen.

PLANT JE VOORT! verlengd

'The draw of sex' kopte het gezaghebbende wetenschappelijke tijdschrift Science in haar nieuwsrubriek, daarmee doelend op het suc-

researchers un-
nerations of li-
University end-of-year publication)

The Draw of Sex

Nature's ingenious variations on the male reproductive organ are on display through June at the Natuurmuseum Rotterdam in the Netherlands. The hundreds of well-preserved penises and penis bones were donated to the museum by a Dutch collector, who wishes to remain anonymous. The exhibition also features a slide show of mating insects (see picture).

People seem to love looking at bottles containing shriveled and grotesquely discolored penises and testicles of lions, pumas, and zebras, according to curator Kees Moeliker, who says the exhibit "really moves the visitors to the museum."

www.sciencemag.org SCIENCE VOL 299 31 JANUARY

ces van de tentoonstelling PLANT JE VOORT! Vele andere kranten, (mannen)bladen, en radiozenders in binnen- en buitenland volgden. Seks blijkt de bezoekers inderdaad naar het museum te trekken. De teller van de kassa stond eind mei ruim boven de 15.000 bezoekers, die weliswaar niet allemaal voor de voortplanting naar het museum gekomen zijn, maar dit aantal duidt op een flinke belangstelling gedurende de afgelopen maanden. Reden te meer om PLANT JE VOORT!, in ietwat ingedikte vorm, te verlengen tot 28 september 2003.

Groningers zijn op tijd in R'dam

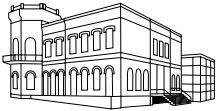

'Timepicture' van Sebastian Vos.

Eind juni starten onder deze overkoepelende titel twee exposities met werk van de Groningse kunstenaars Jacques Hammes en Sebastiaan Vos. Hammes presenteert een fraaie serie plasticen in Brons en Vos - die zichzelf 'beeldend uitvinder' noemt - hangt een paar honderd klokken op met afbeeldingen van (stad)groningers, keurig verdeeld in drie draaiende parten. De grootste cirkel draait per uur en laat het hoofd zien, de middelste draait per minuut en toont de romp, en de kleinste draait rond met de afbeelding van de onderste ledematen. Eens in het uur vormen de drie schijven de volledige gestalte. Het bekijken van de klokken, en het wachten op de eenwording van de afgebeelde persoon leidt, volgens Vos tot "een stukje onthaasting". PLASTIEKEN IN BRONS en VERLOOP VAN TIJD zijn te zien van 29 juni t/m 28 september 2003.

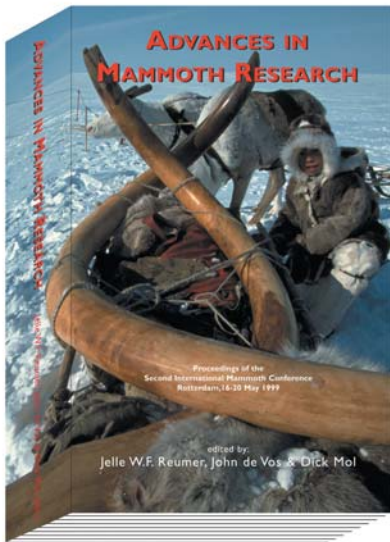
Dikste Deinsea ooit

Op 24 mei 2003 verscheen nummer 9 van Deinsea, het wetenschappelijke jaarbericht van het Natuurmuseum Rotterdam. Met 570 pagina's en 36 bijdragen van meer dan zestig gezaghebbende auteurs uit binnen- en (vooral) buitenland is het sinds nummer 1 verscheen in 1994 de dikste ooit. Het boek dat de titel 'Advances in Mammoth Research' draagt, omvat de gebundelde 'verhandelingen' van de 2nd International Mammoth

Museumnieuws

Conference (2ndIMC) die precies vier jaar geleden door het museum werd georganiseerd. Alle bijdragen gaan over fossiele olifantachtigen en vormen samen een mooi overzicht van de kennis van deze tot de verbeelding sprekende dieren aan het begin van de 21e eeuw. 'Advances in Mammoth Research' was precies op tijd klaar voor presentatie tijdens de 3rd International Mammoth Conference die eind mei in Yukon, Canada plaats vond. Het was onze honorair onderzoeksmedewerker en mammoetdeskundige Dick Mol die het eerste exemplaar van het boek in Yukon presenteerde.

Deinsea 9 is voorzien van een fraai full-colour stofomslag met een afbeelding van de slagstanden van de inmiddels fameuze Jarkov mammoet en kost Euro 65,- in de (museum)-winkel. Bestellen kan via onze website www.nmr.nl/deins9.html. Daar zijn ook de samenvattingen van alle bijdragen te vinden. Leden en donateurs van de Vereniging Natuurmuseum krijgen (bij afhalen) in de museumwinkel de gebruikelijke 20% korting. Dat geldt ook voor de back-issues die, behalve nummer 1, allemaal nog voorradig zijn.

Begrijpingsruimte. (foto: Mark van Strydonck)

Nog tot 5 oktober 2003 is in de Parkzaal van het museum een unieke tentoonstelling over de prehistorie van Mallorca en Menorca te zien. Perfect bewaard gebleven houten voorwerpen, afgodsbeeldjes en rituele objecten geven inzicht in de gebruiken en riten die dateren van 2000 tot 1000 jaar voor Christus, lang voordat de eerste toeristen de Balearen als vakantiebestemming ontdekten. De expositie toont ook foto's en maquettes van prehistorische heiligdommen (Talaiot en Taula) die niet alleen indrukwekkend zijn, maar ook uniek in Europa. Verscheidene Spaanse musea en archeologische instituten stelden voorwerpen uit hun collectie beschikbaar, waarvan het merendeel nooit eerder buiten Spanje aan het publiek getoond werd.

De Balearen vormen een drukbezochte vakantiebestemming. Toeristen drommen er samen langs de kust, het binnenland daarentegen is bijna desolaat, alsof het er niet bij hoort, alsof er niets te beleven valt. Het tegendeel is waar. Het binnenland van Mallorca en Menorca herbergt vele restanten van een rijke prehistorische cultuur met prachtige stenen monumenten. Maar ook andere archeologische vondsten zoals aardewerk, bronzen en houten voorwerpen getuigen van een boeiende Zuid-Europese geschiedenis die anders is dan de onze. **TUSSEN TALAIOT EN TOERIST** - een reis door de prehistorie van de

dr. Bill Waldren. (foto: Jaap van Leeuwen)

Balearen - is een tentoonstelling die uitnodigt om eens over de kam van de hotelruggen te kijken. Tegelijkertijd biedt het een kans om kennis te maken met een andere Mediterrane cultuur dan die van de Grieken en de Romeinen. De tentoonstelling was eerder te zien in en is gemaakt in door het Provinciaal Archeologisch Museum Velzeke in België. De opening vond plaats op 22 maart door dr. Bill Waldren, directeur/oprichter van het Deia Archaeological Museum and Research Center te Mallorca, thuisbasis van veel van de tentoongestelde voorwerpen.

Bij de tentoonstelling is een mooi boek verschenen, geschreven door Mark van Strydonck (142 pagina's, Davidsfonds/Leuven, 2002, ISBN 90-5826-181-6). Het is ruim voorradig in de museumwinkel en kost Euro 22,50.

Neolithische pot van Son Margó. (foto: Museu de Mallorca)

Tentoonstellingsagenda

t/m eind 2003
DIORAMA NIEUWE WATERWEG
het grootste schilderij van het Rijnmondgebied

verlengd t/m 28 september 2003
PLANT JE VOORT!
het hoe en waarom van seks

t/m 5 oktober 2003
TUSSEN TALAIOT EN TOERIST
een reis door de prehistorie van de Balearen

29 juni t/m 28 september 2003
SEBASTIAAN VOS: 'VERLOOP VAN TIJD'
JACQUES HAMMEN: PLASTIEKEN IN BRONS

15 oktober 2003 t/m 18 april 2004
MENSBEELD
kijk naar je eigen

COLOFON

Straatgras is een kwartaaluitgave van het Natuurmuseum Rotterdam waarin opgenomen mededelingen van de Vereniging Natuurmuseum Rotterdam N.M.R.
ISSN: 0923-9286

Correspondentie: Postbus 23452
3001 KL Rotterdam
Adres: Natuurmuseum Rotterdam
Westzeedijk 345 (in het Museumpark)
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 - 436 42 22
fax: 010 - 436 43 99

e-mail: natuurmuseum@nmr.nl
homepage: www.nmr.nl
(Eind)redactie: Kees Moeliker
Ontwerp & opmaak: Jaap van Leeuwen
Druk: Oranje van Loon, Den Haag
Oplage: 650 ex.

Tekst: Kees Moeliker, Erwin J.O. Kompanje, Dick Mol, Arthur E. Decae en Jelle W.F. Reumer
Foto's: Kees Moeliker, Floris Brekelmans, Jurgen Caris, Arthur E. Decae, Jaap van Leeuwen, R. Brouwer, Jelle Reumer, Mark van Strydonck en

Museo de Mallorca
Illustraties: Arthur E. Decae en Hans Brinkerink